

การต่อต้านทุจริตตามแนวพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาในจังหวัดแพร่
ANTI-CORRUPTION ACCORDING TO BUDDHISM
: A CASE STUDY IN PHRAE PROVINCE

อุเทน ลาพิงค์^๑

Uten Laping

สายัณห์ อินนันใจ^๒

Suyan Innunjai

พรสวรรค์ สุขไมตรี^๓

Ponsavon Sukmaitri

จิรพัทธ์ ณ ศรีธะ^๔

Jiraput Na sritha

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ประสงค์ของการวิจัยนี้ คือ (๑) เพื่อศึกษาแนวความคิดการต่อต้านการทุจริตในบริบททั่วไป (๒) เพื่อศึกษาแนวความคิดการต่อต้านการทุจริตตามแนวทางพระพุทธศาสนาและ (๓) เพื่อวิเคราะห์แนวความคิดการต่อต้านการทุจริตตามแนวทางพระพุทธศาสนา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพจากการศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์

จากการวิจัยพบว่า การทุจริตในบริบททั่วไปนั้น หมายรวมถึงการฉ้อราษฎร์บังหลวง และการคอร์รัปชัน หมายถึง การทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ การประพฤติปฏิบัติคดโกง การเบียดบังทรัพย์สินของหลวงมาเป็นของตน และการแสวงหาผลประโยชน์ที่ไม่ชอบธรรมด้วยกฎหมาย

^๑ อาจารย์ประจำหลักสูตรพระพุทธศาสนาและปรัชญามหาบัณฑิต คณะศาสนาศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาภูมิพลราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

^๒ อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

^๓ อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

^๔ อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

สำหรับตนเองหรือผู้อื่น โดยส่วนใหญ่แล้วสาเหตุที่ทำให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชันมีอยู่ ๔ ด้าน คือ (๑) ด้านเศรษฐกิจและการครองชีพ (๒) ด้านระบบบริหารราชการ (๓) ด้านสังคมวัฒนธรรม และ ศีลธรรมและ (๔) ด้านกฎหมายและวิธีพิจารณา เมื่อเกิดการทุจริตคอร์รัปชันเกิดขึ้นแล้ว จะมีสำนักงาน ป.ป.ช. เป็นหลักรวมทั้งองค์กรอื่น ๆ ในการทำหน้าที่การป้องกันและปราบปราม การทุจริต ตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรนั้น ๆ

การต่อต้านทุจริตตามแนวทางพระพุทธศาสนานั้น พบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดการทุจริต สาเหตุเกิดมาจาก (๑) โลภะ ความโลภที่ไม่รู้จักพอ ทั้งความโลภเชิงวัตถุนิยม และความโลภทาง สังคม (๒) อหิงสา การถือเอาสิ่งของของผู้อื่นไป ด้วยอาการแห่งการขโมย สิ่งของ ทั้งการ ลักทรัพย์ การฉ้อโกง การยกยอก การเลียงภาชี และการสับเปลี่ยน (๓) วิหิงสา ความนึกคิด เบียดเบียนในทรัพย์สินของผู้อื่นมาเป็นของตนจนทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน

ผลการวิเคราะห์แนวความคิดการต่อต้านการทุจริตตามแนวทางพระพุทธศาสนา พบว่า คำสอนซึ่งเป็นหลักธรรมเป็นเครื่องมือในการเตือนสติให้ละเว้นจากพฤติกรรมทุจริตทั้งหลาย ได้แก่ (๑) ทาน การให้ เพราะเป็นการละเว้นความเห็นแก่ตัว (๒) สันโดษ ความยินดี พอใจ ความรู้จัก พอเพียงในสิ่งที่ตนมี (๓) สัมมาอาชีวะ การละเว้นจากมิถฉลาอาชีวะ ประกอบแต่การ งานที่สุจริต (๔) หิริโอตตปปะ ความละอายและความเกรงกลัวต่อบาปทุจริตทั้งปวง (๕) อวิหิงสา การไม่ เบียดเบียน การไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน (๖) เมตตา ความปรารถนาดีต่อ ผู้อื่นให้มีความสุข เป็นการป้องกันเฉพาะในส่วนของบุคคลที่จะช่วยยับยั้งชั่งใจในการที่จะคิดทำ ทุจริตต่าง ๆ โดยมีหลักสันโดษ และหลักเศรษฐกิจพอเพียงเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตของแต่ละ บุคคล

คำสำคัญ : การต่อต้านทุจริต, หลักพุทธธรรม, พระพุทธศาสนา

Abstract

The objectives of this research were (1) to study the concepts of anti-corruption in the context of general views, (2) to study the concepts of anti-corruption according to Buddhism, and (3) to analyses the concepts of anti-corruption according to Buddhism. This research was a qualitative research by studied both documentary and interviews.

Results of the research were found that the corruption in the context of general views covered the peculation from the people and also from the state, while corruption indicates misconduct to the duty as well as seeking to gain whatever money or objects by way of illegal and unlawful actions.

Mostly, the causes of corruption occurs had 4 aspects; (1) economic and living costs, (2) official system, (3) social, cultural and ethical aspects and (4) legal or criminal enquiry. Against such incidents, OPCT and some other organizations were assigned to charge according to their functions.

As regards to Buddhism, the causes of corruption or bad conduct were due to (1) greed or covetousness rooted from insufficient contentment, (2) stealing or taking what was not given, (3) cruel thought causing himself and others to suffering.

The results of analyze the concepts of anti-corruption according to Buddhism were found that Buddhist teachings which were to be applied to prevent bad action and corruption areas; (1) giving or charity to keep himself from covetousness and selfishness (2) contentment or satisfaction with whatever is one's own, (3) right livelihood or right means of pursuits, (4) hiri-ottappa is moral shame and moral dread to all evil conduct and bad actions, (5) non-violence or inoffensiveness, and (6) loving kindness, friendliness or good will. it was that Buddhist teachings provide the way to prevent any cause of bad actions before the deed even in the state of bad thought.

Keywords : Anti-corruption, Buddhist Teaching, Buddhism

บทนำ

มนุษย์ถือว่าเป็นสัตว์โลกที่ผ่านการพัฒนาการจนถึงขั้นที่อาจเรียกได้ว่าสมบูรณ์แบบ เพราะว่ามีร่างกายที่มีอวัยวะที่เหมาะสมในการดำเนินชีวิต พฤติกรรมของมนุษย์ที่เห็นได้ง่าย ก็คือ พฤติกรรมทางกายและทางวาจาที่ไม่ดี เช่น การแสดงความเห็นแก่ตัว การทำทุจริตต่าง ๆ และการแสดงวาจาทุจริต เป็นต้น พฤติกรรมที่ไม่ดีเหล่านี้ จำเป็นต้องได้รับการแก้ไข เปลี่ยนแปลง ให้เป็นการ กระทำที่สุจริต และการแสดงวาจาที่สุจริตหรือ กล่าวอีกอย่างหนึ่งว่า นิสสัยชอบทำกรรมชั่วของ คนเราจำเป็นต้องได้รับการเปลี่ยนแปลง แก้ไขให้มีนิสัยชอบทำแต่ กรรมดี และอะไรคือสาเหตุปัจจัย ที่ทำให้คนเรามีนิสัยชอบทำแต่กรรมชั่ว เหตุปัจจัยสำคัญที่ทำให้ คนเราทำกรรมชั่วก็คือ ความคิดผิด ๆ ซึ่งมีสาเหตุเนื่องมาจากความเห็นผิด เมื่อบุคคลเกิดความ เห็นผิดแล้วอำนาจของกิเลส ๓ คือ โลภะ โทสะ และโมหะ ก็จะทำให้บุคคลกระทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้องดังมาจนทำให้บุคคลเกิดการทุจริต ต่าง ๆ ซึ่งในทางพระพุทธศาสนานั้นได้กล่าวถึง ทุจริต ที่หมายถึง ความประพฤติชั่ว มีทั้งหมดอยู่ ๓ ประการด้วยกัน นั่นก็คือ กายทุจริต ความ ประพฤติชั่วด้วยกาย วชิทุจริต ความประพฤติชั่วด้วย วาจา และมโนทุจริต ความประพฤติชั่ว ด้วยใจ^๕ เมื่อบุคคลได้กระทำการประพฤติชั่วในสิ่งเหล่านี้ ก็จะมีการทุจริตต่าง ๆ นานา ตามมา เช่น การทุจริตคอร์รัปชั่น อันมีการลักทรัพย์ของบุคคลอื่น เป็นพื้นฐาน ศีลข้อ อทินนาทานเป็นศีลธรรมขั้นพื้นฐานของมนุษย์ในทุกสังคม ในจกัภวัตติสูตร^๖ ได้กล่าวถึง “อทินนาทาน” มีใจความว่า เมื่อกษัตริย์พระองค์หนึ่งไม่ทรงประพฤติจักรวรรดิวัตร ดังที่ พระเจ้าจักรพรรดิทั้ง ๗ พระองค์ ได้เคยทรงประพฤติมา จึงทำให้พระองค์ไม่ทรงมีแก้ว ๗ ประการ บ้านเมืองไม่เจริญรุ่งเรือง ประชาชนประสบความเดือดร้อนอดยาก ต้องขโมยเขากิน เนื่องจากกษัตริย์พระองค์นี้มิได้พระราชทานทรัพย์ให้แก่คนที่ไม่มีทรัพย์ การขโมยหรือ อทินนาทานจึงเกิดขึ้น เมื่ออทินนาทานแพร่หลาย อกุลศีลธรรมต่าง ๆ ก็แพร่หลายตามด้วย

ส่วนอทินนาทาน ในอัครคัมภีร์สูตร^๗ นั้น เกิดขึ้นหลังจากวิวัฒนาการของมนุษย์และโลก ได้ดำเนินมาจนถึงเรื่องการตกลง แบ่งข้าวสาลี และปักเขตแดนกันในสังคม ครั้งนั้นคนที่มึนสสัย โลก ได้ถือเอาส่วนอื่นที่เจ้าของไม่ได้ให้ มาบริโภคทั้งที่ตนเองก็มีทรัพย์ส่วนของตนไว้แล้ว เขายังคงประพฤติอทินนาทานอีกถึงครั้งที่สาม เมื่อถูกจับได้ก็ถูกคนอื่นทำร้ายด้วยฝ่ามือ ก้อนดิน และท่อนไม้ จึงกล่าวได้ว่า เมื่ออทินนาทาน ปรากฏขึ้น สังคม การครหา การพุดเท็จ และการถืออาวุธจึงปรากฏ ต่อมาผู้คนได้จัดประชุมเพื่อ หาทางป้องกันและแก้ไข โดยคัดเลือก

^๕ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*, พิมพ์ครั้งที่ ๑๗, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา, ๒๕๕๔), หน้า ๑๓๖.

^๖ ที. ปา. (ไทย) ๑๑/๘๐/ ๕๙.

^๗ ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๑๑/๘๓.

กษัตริย์ขึ้นมาปกครอง หลังจากนั้นคนวรรณะพราหมณ์ วรรณะแพศย์ และวรรณะศูทร ก็เกิดขึ้นตามลำดับ

ประเทศไทยถือเป็นหนึ่งประเทศที่ประสบปัญหาการทุจริตภายในประเทศค่อนข้างสูง ถือเป็น ประเทศที่มีอัตราการทุจริตภายในประเทศอยู่ในเกณฑ์สูงและเป็นหนึ่งในกลุ่มประเทศที่ต้องจับตาและ เฝ้าระวัง ซึ่งในต่างประเทศ เช่น สิงคโปร์ ฮองกง และเกาหลีใต้ เคยเป็นประเทศที่ประสบปัญหา การทุจริตเช่นเดียวกับประเทศไทย แต่ในปัจจุบันมีการแก้ไขปัญหาการทุจริตภายในประเทศที่ได้ผล เป็นที่น่าพอใจ ด้วยแนวทางในการแก้ไขการทุจริตโดยองค์กรภาคประชาชน โดยให้ ประชาชนชนทำหน้าที่ในการตรวจสอบการกระทำทุจริตของภาครัฐ พร้อมกับ มีการลงโทษผู้กระทำความผิดในคดี ทุจริตให้เป็นแบบอย่างและเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น^{๘๘}

การโกง หรือการคอร์รัปชันไว้ว่า เป็นเรื่องที่ผิดศีลธรรม ผิดกฎหมาย ซึ่งก็กลายเป็น เรื่องธรรมดาที่ใคร ๆ ก็ทำกันได้ การคอร์รัปชัน ในสังคมไทย ได้ถูกทิ้งร้าง ปล่อยวาง เมินเฉย จากผู้ใหญ่ในบ้านเมืองมาอย่างยาวนาน จนบัดนี้อาจ ที่จะกล่าวได้ว่าได้กลายเป็นวัฒนธรรม คอร์รัปชัน ที่กินลึกลงไปในชีวิตจิตใจของคนไทยจนกลายเป็น “ค่านิยม” กระแสหลักที่ยากจะแก้ไข แต่ถ้าหากมองย้อนหลังกลับไปเมื่อกลางปี ๒๕๔๘ เป็นต้นมา ประเทศไทยต้องหยุดชะงักเพราะ ปัญหาทางการเมือง และก็หยุดยาวเมื่อเกิดการปฏิวัติ ๑๙ กันยายน ๒๕๔๙ จนกระทั่งได้มีการ เลือกตั้งและมีการจัดตั้งรัฐบาลชุดใหม่ แต่ประเทศไทยก็ยังไม่พ้นจากวิกฤตแห่งการคอร์รัปชัน ซึ่งดูเหมือนกับว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นเป็น เรื่องของจริยธรรม ถ้าหากมองในแง่ของทางธรรม สาเหตุคือ เรื่องของการล่วงละเมิดศีลข้อที่ ๒ คือ อทินนาทาน^{๘๙}

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ^{๙๐} กระทรวง ยุติธรรม ได้กล่าวถึงปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันเอาไว้ว่า ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันและการ ประพฤติมิชอบนั้น ได้ก่อให้เกิดผลกระทบโดยตรงต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ความมั่นคง ตลอดจนภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือของประเทศ จึงทำให้ทางภาครัฐนั้นได้ ดำเนินนโยบายในการ แก้ปัญหาดังกล่าวด้วยการพัฒนาระบบการบริหารจัดการ การบูรณาการ

^{๘๘} กรกช วนกรกุล, “มาตรการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในต่างประเทศ”, วารสาร มฉก. วิชาการ, ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๓๒ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๖) : ๑๑๙

^{๘๙} พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี), การเมืองเนื่องในธรรม, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ กรุงเทพธุรกิจ Bizbook, ๒๕๕๒), หน้า ๑๐๖ - ๑๐๗.

^{๙๐} สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ กระทรวงยุติธรรม, “ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตภาครัฐ”, เอกสารประกอบการมอบนโยบาย และ ปฏิญาณตนว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตภาครัฐ, (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม การทุจริตในภาครัฐ : กระทรวงยุติธรรม, ม.ป.ป.), : ๑๒.

หน่วยงานของภาครัฐ การสร้างมาตรฐาน และการติดตามประเมินผลของหน่วยงานดังกล่าวนี้ เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น จากการทุจริตคอร์รัปชัน

จากเหตุการณ์ดังกล่าว จะทำอย่างไรให้คนในสังคมไทยมีจิตวิญญาณของความซื่อสัตย์ สุจริต นั้นเป็นคำตอบที่คนในสังคมต้องร่วมกันแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะในปัจจุบันปัญหาเรื่องการทุจริตคอร์รัปชัน ความไม่โปร่งใส แทบทุกคนในสังคมเห็นเป็นเรื่องปกติธรรมดาที่เกิดขึ้นในทุกระดับ และนี่คือปัญหาใหญ่หลวงของสังคมไทย หากว่ายังมองเป็นเรื่องธรรมดา แล้วอนาคตของประเทศไทยจะเป็นอย่างไร และมีหลักธรรมที่มาจากคัมภีร์ช่วยเหลือเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีจนกระทั่งเกิดความมีประสิทธิภาพ โปร่งใส โดยมีประชาชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาสังคมและประเทศ^{๑๑}

อย่างไรก็ตามปัญหาดังกล่าวอาจเกิดการแสวงหาผลประโยชน์อันไม่ชอบธรรม ซึ่งประกอบไปด้วยอภิสลธรรม คือ ทางแห่งการประพาศิษฐ์ หรือความประพาศิปฏิบัติที่ไม่ดี ที่ส่งผลให้เกิดการทุจริตต่าง ๆ นานา จนเกิดการทุจริตคอร์รัปชันเกิดขึ้น เมื่อมีการถือปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาแล้ว จะมีหลักธรรมเป็นอุบายวิธีมาช่วยกำจัด หรือบรรเทาในสิ่งเหล่านี้ที่ไม่ให้เกิดขึ้นกับสังคมไทยได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่องการต่อต้านทุจริตตามแนวพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาในจังหวัดแพร่ โดยประกอบด้วยการป้องกัน และการแก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชันต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาแนวความคิดการต่อต้านทุจริตในบริบททั่วไป
๒. เพื่อศึกษาแนวความคิดการต่อต้านทุจริตตามแนวทางพระพุทธศาสนา
๓. เพื่อวิเคราะห์แนวความคิดการต่อต้านทุจริตตามแนวทางพระพุทธศาสนา

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีวิจัยแบบเอกสาร และใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interviews) ประกอบด้วยพื้นที่และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)

^{๑๑} จิตภา เร่งมีศรีสุข, “วัฒนธรรมธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน”, พุทธจักร, ปีที่ ๖๘ ฉบับที่ ๒ (เมษายน-มิถุนายน ๒๕๕๗) : ๑๐.

๑๓๒ วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มจร วิทยาเขตแพร่ ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๒)

พื้นที่ของการวิจัย การศึกษาครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาแนวคิดการต่อต้านทุจริตในบริบททั่วไป และสามารถวิเคราะห์แนวคิดการต่อต้านทุจริตตามแนวทางพระพุทธศาสนา จำนวน ๓ องค์กร ได้แก่

องค์กร ชุมชน และองค์กรในระดับนโยบายของประเทศไทย ได้แก่

ก. สถาบันพระสังฆาธิการในจังหวัดแพร่

ข. กลุ่มประชาชนในจังหวัดแพร่

ค. สำนักของข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐในจังหวัดแพร่

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interviews) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ ได้แก่ พระสังฆาธิการ ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ และประชาชนในจังหวัดแพร่ โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) จำนวน ๑๕ รูป/คน ประกอบด้วยรายนามตัวแทนพระสังฆาธิการ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐ และประชาชนในจังหวัดแพร่

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีเครื่องมือการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interviews) ประกอบด้วย

๑. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์เพื่อศึกษาแนวคิดการต่อต้านทุจริตในบริบททั่วไป และสามารถวิเคราะห์แนวคิดการต่อต้านทุจริตตามแนวทางพระพุทธศาสนาความคิดจากพระสังฆาธิการ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ประชาชนในจังหวัดแพร่

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเพื่อศึกษาแนวคิดการต่อต้านทุจริตในบริบททั่วไป และสามารถวิเคราะห์แนวคิดการต่อต้านทุจริตตามแนวทางพระพุทธศาสนา จากพระสังฆาธิการในจังหวัดแพร่ ข้าราชการ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ และประชาชนในจังหวัดแพร่ โดยมีขั้นตอนสร้าง และตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

๑. ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการการต่อต้านทุจริต

๒. ศึกษาการต่อต้านทุจริตตามแนวทางพระพุทธศาสนา จากแนวคิด ทฤษฎี ที่ได้ศึกษาผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูล เพื่อเป็นแนวคิดการต่อต้านทุจริตทั่วไป และตามแนวทาง

พระพุทธศาสนา ออกเป็น ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านสาเหตุการทุจริต ด้านผลกระทบการทุจริต ด้านการต่อต้านทุจริต ซึ่งได้กำหนดขอบเขตการสัมภาษณ์ ออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวความคิดการต่อต้านทุจริตทั่วไป ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านสาเหตุการทุจริต ด้านผลกระทบการทุจริต ด้านการต่อต้านทุจริต

ตอนที่ ๓ ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวความคิดการต่อต้านทุจริตตามแนวทางพระพุทธศาสนา ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านสาเหตุการทุจริต ด้านผลกระทบการทุจริต ด้านการต่อต้านทุจริต

๓. ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์ขึ้น ตรวจสอบความถูกต้อง และตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสัมภาษณ์

๔. ปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ก่อนนำไปสัมภาษณ์พระสังฆาธิการ ข้าราชการ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ประชาชนในจังหวัดแพร่ ในจังหวัดแพร่ จำนวน ๑๕ รูป/คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

๑. ขอนหนังสืออนุญาตจากผู้อำนวยการสำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ เพื่อขอความอนุเคราะห์เข้าสัมภาษณ์ พระสังฆาธิการ ข้าราชการ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ประชาชนในจังหวัดแพร่ ในจังหวัดแพร่

๒. นำหนังสือขอความอนุเคราะห์การเข้าสัมภาษณ์ ส่งไปยังพระสังฆาธิการ ข้าราชการ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ประชาชนในจังหวัดแพร่ ในจังหวัดแพร่ จำนวน ๑๕ รูป/คน พร้อมทั้งแบบแนวคำถาม ในการสัมภาษณ์ไปด้วย เพื่อให้ท่านผู้รับการสัมภาษณ์เข้าใจประเด็นคำถาม และเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการเตรียมความพร้อมในการให้สัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้นำหมาย วัน เวลา และสถานที่ ในการสัมภาษณ์

๓. ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ ตามวัน เวลา และสถานที่ ในการสัมภาษณ์ โดยมีการบันทึกเทป และจดบันทึกข้อมูล ตามประเด็นคำถามที่ได้สัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาทั้งในเชิงเอกสาร (Documentary Research) และข้อมูลเชิงประจักษ์จากการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อย การแจกแบบสอบถาม เป็นกระบวนการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์โดยการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ตามประเด็นหัวข้อดังนี้

๑. วิเคราะห์แนวคิด ความหมายสรุปประเด็นเกี่ยวกับแนวคิดการต่อต้านทุจริตทั่วไป
๒. ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดการต่อต้านทุจริตตามแนวทางพระพุทธศาสนา
๓. ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดการต่อต้านทุจริตตามแนวทางพระพุทธศาสนา กรณีศึกษาในจังหวัดแพร่

การนำเสนอผลการวิจัย

การนำเสนอข้อมูลจะอยู่ในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) และการพรรณนาความประกอบการบรรยายข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการต่อต้านทุจริตทั่วไป วิเคราะห์แนวคิดการต่อต้านทุจริตตามแนวทางพระพุทธศาสนา และการวิเคราะห์แนวคิดการต่อต้านทุจริตตามแนวทางพระพุทธศาสนา กรณีศึกษาในจังหวัดแพร่

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยการต่อต้านการทุจริตตามแนวทางพระพุทธศาสนา กรณีศึกษาในจังหวัดแพร่ โดยทำการศึกษาตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยอยู่ ๓ ประการ ได้แก่ (๑) การศึกษาแนวคิดการต่อต้านทุจริตในบริบททั่วไป (๒) แนวคิดการต่อต้านทุจริตตามแนวทางพระพุทธศาสนา และ (๓) การวิเคราะห์แนวคิดการต่อต้านทุจริตตามแนวทางพระพุทธศาสนา สรุปได้ดังนี้

๘.๑ แนวคิดการต่อต้านทุจริตในบริบททั่วไป

ความหมายของคำว่า “ทุจริต” หมายถึง การทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ การประพฤติปฏิบัติคดโกง และการแสวงหาผลประโยชน์ที่ไม่ชอบธรรมด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น ส่วนคำว่า “คอร์รัปชัน” ตรงกับคำในภาษาไทยว่า “ฉ้อราษฎร์บังหลวง” หมายถึง การรีดนาทาเร้น การเบียดบังทรัพย์สินของหลวงมาเป็นของตน การรับสินบนเพื่อประโยชน์ต่อตนเองหรือผู้อื่น ปัญหาการทุจริตในบริบทของ ป.ป.ช. อาจเป็นปัญหาที่เกิดจากการทุจริตคอร์รัปชันใน

ประเทศไทย ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามทุจริตแห่งชาติหรือ ป.ป.ช. ได้ตระหนักถึงปัญหาเหล่านี้ การทุจริตคอร์รัปชันโดยส่วนใหญ่แล้ว ตามรูปแบบลักษณะของสังคมไทย จนเกิดเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการทุจริตหรือคอร์รัปชันในสังคมไทยซึ่งมีอยู่ ๔ ด้าน คือ

๑. ด้านเศรษฐกิจและการครองชีพ ได้แก่ งบประมาณรายจ่ายของรัฐบาลที่เป็นสิ่งล่อใจราษฎรซื้อความสะดวกจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐรายได้ไม่เพียงพอเมื่อเทียบกับรายจ่ายและราษฎรวังเดิมเพื่อให้ได้ครอบครองทรัพยากรที่มีจำนวนจำกัด

๒. ด้านระบบบริหารราชการ ได้แก่ ผู้บังคับบัญชาบกพร่องไม่กำกับดูแลให้ เป็นไปตามระเบียบวินัยทำให้เกิดการทุจริต และการขาดดุลแห่งอำนาจในการบริหารราชการ ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ทำให้การควบคุมดูแลไม่ทั่วถึง เกิดการทุจริตในวง ราชการได้ง่าย รวมทั้งการเกรงใจและเกรงกลัวผู้บังคับบัญชาใช้อำนาจหน้าที่แสวงหาผลประโยชน์ไม่ ศึกษา และปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนของทางราชการ

๓. ด้านสังคมวัฒนธรรมและศีลธรรม ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของรัฐขาดธรรมประจำใจ เจ้าหน้าที่ของรัฐชั้นผู้ใหญ่ทุจริตแล้วไม่ถูกจับ จึงเป็นตัวอย่างให้เจ้าหน้าที่ของรัฐชั้นผู้น้อยทำตาม สังคมไทยเน้นวัตถุนิยมมากกว่าความดีงาม ทางด้านศีลธรรม เงินคือสิ่งที่เป็นคุณค่าทางสังคม เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้จ่ายฟุ่มเฟือยทางด้านอุปโภค บริโภค จึงต้องคืนรนด้วยวิธีการทุจริต

๔. ด้านกฎหมายและวิธีพิจารณา ได้แก่ การลงโทษทางวินัยมีความยุ่งยากในการหา พยานหลักฐาน เพราะมีระเบียบขั้นตอนมากมายในการสอบสวน การพิสูจน์การทุจริต ต้องมี หลักฐานอย่างชัดเจน

ดังนั้น สรุปเรื่องของการทุจริตหรือคอร์รัปชัน ดังต่อไปนี้คือ (๑) การให้และรับสินบน (๒) การฉกฉวยและแปรรูปทุนของรัฐ (๓) การใช้ทรัพยากรของรัฐไปในทางที่มีขอบ (๔) การไม่ทำตามหน้าที่ (๕) การใช้อิทธิพลทางการค้า (๖) ยอมรับของขวัญที่ไม่ถูกต้อง (๗) ปกปิดการบริหารงานที่ไม่ถูกต้อง (๘)ใช้อำนาจในทางที่ผิด (๙) การใช้เกณฑ์ ข้อบังคับ ต่าง ๆ (๑๐) การทุจริตการเลือกตั้ง (๑๑) การแสวงหาค่าเช่าทางเศรษฐกิจ (๑๒) ผู้อุปถัมภ์กับประชา นิยม (๑๓) การบริจจาคเพื่อช่วยเหลือการรณรงค์ที่ผิดกฎหมาย

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือ ป.ป.ช. เป็นองค์กรหลักที่มีบทบาทหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตที่เกิดขึ้นโดยมี มาตรการใน การป้องกัน ได้แก่

๑. การให้ความสำคัญอย่างจริงจังกับการปฏิบัติตามหลักการบริหารกิจการ บ้านเมืองที่ ดีและหลักธรรมาภิบาลของบุคคลในภาครัฐ

๒. เสริมสร้างอุดมการณ์และปลูกฝังจิตสำนึกค่านิยมให้กับข้าราชการ นักการเมือง รวมทั้งบุคคลที่เกี่ยวข้อง มีคุณธรรม จริยธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต

๓. สร้างองค์กรต้นแบบคุณธรรมในแต่ละภาคส่วน รวมทั้งการรณรงค์ ส่งเสริม คนดีกับคนไม่ดี ผู้ที่ทุจริตคอร์รัปชันออกไปจากภาครัฐและภาคการเมือง

๔. สร้างระบบเฝ้าระวังเตือนและป้องกันภัยล่วงหน้าต่อการทุจริตคอร์รัปชันที่จะเกิดขึ้นในทุกหน่วยงานของภาครัฐ และมาตรการในการปราบปราม โดยยึดหลักธรรมาภิบาลเป็นหลักในการปราบปราม เช่น (๑) หลักนิติธรรม (๒) กระบวนการยุติธรรม (๓) หลักความโปร่งใส (๔) หลักการมีส่วนร่วม (๕) หลักการถ่วงดุล (๖) การตรวจสอบโดยองค์กรอิสระ การจัดการทุจริตคอร์รัปชันให้หมดไปจากสังคมไทยได้นั้น ภาครัฐและภาคเอกชนควร ร่วมมือกันแก้ไขปัญหา

แนวทางหรือมาตรการแก้ไขปัญหการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันใน สังคมไทย นอกจากจะใช้มาตรการทางด้านกฎหมายในการปราบปรามแล้ว มาตรการในการป้องกัน ทุจริตคอร์รัปชัน โดยการให้ทุกภาคส่วนร่วมกันศึกษาเรียนรู้และทำความเข้าใจและช่วยกันเผยแพร่ความรู้ด้านธุรกิจสมัยใหม่ที่มีความหลากหลายและสลับซับซ้อนเพื่อให้รู้เท่าทันนักการเมืองในปัจจุบัน โดยมีสื่อมวลชน องค์กรอิสระและองค์กรตรวจสอบภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบ การทุจริตคอร์รัปชันนี้จึงจะเป็นแนวทางหนึ่งในการที่จะป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๘.๒ แนวคิดการต่อต้านทุจริตตามแนวทางพระพุทธศาสนา

จากการศึกษาการทุจริตและการป้องกันการทุจริตตามแนวทางพระพุทธศาสนา สรุปได้ดังนี้ การทุจริตและการป้องกันการทุจริตตามแนวทางพระพุทธศาสนาก่อนอื่นจะต้องเข้าใจถึง ความหมายของคำว่า “ทุจริต” ตามแนวทางพระพุทธศาสนา ประเภทของทุจริต ปัจจัยที่ทำให้เกิด การทุจริต และหลักธรรมในการป้องกันการทุจริตตามแนวทางพระพุทธศาสนาต่อไป คำว่า “ทุจริต” ตามหลักทางพระพุทธศาสนา หมายถึง การกระทำความชั่ว การกระทำความผิด ความประพฤติชั่ว ความประพฤติไม่ดี ประเภทของทุจริตตามหลักทางพระพุทธศาสนา ก็จำแนกออกเป็น ๓ ประเภทด้วยกัน นั่นก็คือ ๑. กายทุจริต หมายถึง ความประพฤติชั่วด้วยกาย จะเน้นไปที่ข้อของ อทินนาทาน การถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ ๒. วจีทุจริต หมายถึง ความประพฤติชั่วด้วยวาจา จะเน้นไปที่ข้อของ มุสาวาท การพูดเท็จ ๓. มโนทุจริต การประพฤติชั่วทางใจ ซึ่งมีองค์ประกอบอยู่ ๓ ประการด้วยกันนั่นก็คือ (๑) อภิชฌา ความเพ่งเล็งอยากได้จึงจะเอาของเขา (๒) พยาบาท คิดปองร้ายผู้อื่น (๓) มิจฉาทิฎฐิ ความเห็นผิดจากคลองธรรม เห็นว่า กรรมดี กรรมชั่วไม่มี ผลของบุญ ผลของบาปไม่มี

ปัจจัยที่ทำให้เกิดการทุจริต สาเหตุต่าง ๆ อาจเกิดมาจากความไม่รู้จักพอ การประพฤติปฏิบัติที่ไม่ดี เช่น

๑. โลภะ หมายถึง เป็นอาการของจิตที่อยากได้ไม่รู้จักพอ เป็นความเศร้าหมองของ จิต ซึ่งทำให้บุคคลแสวงหาสิ่งที่ต้องการในทางทุจริต ซึ่งเกิดมาจากสาเหตุหลัก ๆ อยู่ ๒ อย่าง ด้วยกันนั่นก็คือ (๑) ความโลภเชิงวัตถุนิยม หมายถึง ความอยากมีเงินทอง อยากได้วัตถุสิ่งของ ต่าง ๆ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ เครื่องมือสื่อสารสมัยใหม่ ตลอดจนเครื่องแต่งกายที่ ทันสมัย สิ่งเหล่านี้เป็นวัตถุกามอย่างหนึ่งที่ตอบสนองความต้องการทางรูปเสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ จนทำให้บุคคลเหล่านั้นติดกับวัตถุนิยมเหล่านี้ (๒) ความโลภทางสังคม หมายถึง สภาพที่บุคคลเกี่ยวข้องกับทางสังคมและมีความ ต้องการให้สังคมยอมรับมากยิ่งขึ้น เช่น การอยากมีชื่อเสียง การอยากเป็นคนเด่นคนดัง ซึ่งเป็น กิเลสกามอย่างหนึ่ง เพราะความพอใจ ความเพลิดเพลินด้วยอำนาจความยินดี ความทะยานอยาก ในสิ่งเหล่านี้

๒. อทินนาทาน หมายถึง การถือเอาสิ่งของของผู้อื่นไป ด้วยอาการแห่งการขโมยสิ่งของ ทั้งลักทรัพย์ ฉ้อโกง การยักยอก การเลี้ยงภาษี และการสับเปลี่ยน จนทำให้ผู้อื่นเสียหาย เกณฑ์ที่จะตัดสินความผิดว่าเป็นอทินนาทาน มีองค์ประกอบ ๕ ประการด้วยกันเหล่านี้คือ (๑) ของที่เจ้าของหวงแหน (๒) รู้รู้ว่าเป็นของที่เจ้าของหวงแหน (๓) จิตคิดจะลัก (๔) พยายามลัก (๕) ลักมาด้วยความพยายามนั้น ๓. วิหิงสา หมายถึง ความตริกลงใจในทางเบียดเบียน การทำร้าย ความนึกคิดในทางทำลายหรือก่อความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น จนทำให้ผู้อื่นเสียหาย เช่น พระเทวทัต นางจิญจมาณวิกา พระโกกาลิกะ พระทัฬหฬมลบุตร และภิกษุณีอุลลันนทา หลักธรรมในการป้องกันการทุจริต เป็นหลักธรรมช่วยส่งเสริมและกระตุ้นให้บุคคลหัน มาสนใจและนำไปใช้ในการประพฤติปฏิบัติ เพื่อเป็นเครื่องมือในการเตือนสติของตนเองให้ละเว้นจาก พฤติกรรมทุจริตทั้งปวง เช่น ทาน หมายถึง การให้ การแบ่งปันสิ่งที่เป็นวัตถุและสิ่งที่ไม่ใช่วัตถุแก่สรรพสัตว์ เพื่ออนุเคราะห์ สงเคราะห์ ตอบแทนบูชาคุณด้วยเจตนาอันบริสุทธิ์โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน รวมถึงการให้อภัย ซึ่งเป็นหลักธรรมเบื้องต้นในทางพระพุทธศาสนา เพราะเป็นการละเว้นความเห็นแก่ตัว อีกประการหนึ่ง สันโดษ หมายถึง ความยินดี พอใจ ความรู้จักพอเพียงในสิ่งที่ตนมี ในปัจจัย ๔ อย่าง คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ตลอดจนการมีความสุขความพอใจ ด้วยเครื่องยังชีพที่หามาได้ ด้วยความเพียรพยายามของตน คือ ไมโลภ ไมริษยาใครเพราะว่า ความโลภเป็นสาเหตุแห่งอกุศลมูลหรือทุจริตคอร์รัปชั่น สันโดษจึงเป็นหลักธรรมที่สามารถนำมาเป็นวิธีการแก้ปัญหาความโลภในสังคมปัจจุบันได้ในระดับหนึ่ง สัมมาอาชีวะ หมายถึง การเว้นจากมิถฉาชีพทุกชนิด ประกอบแต่การทำงานที่สุจริต ไม่ผิดกฎหมาย ไม่ผิดศีลธรรม ไม่ก่อความเดือดร้อนทั้งแก่ตนเองและส่วนรวมของสังคม ซึ่งประกอบไปด้วย ๑. กายสุจริต ละจากการฆ่าสัตว์ การเบียดเบียนสัตว์ ละอทินนาทาน ละเว้น จากการเลี้ยงชีพด้วยการลักขโมยและการไม่ล่วงละเมิดประเวณีทางเพศ ๒. วาจาสุจริต ละจากการพูดเท็จ ไม่ย้อมกล่าวเท็จเพราะเหตุแห่งตน ผู้อื่น หรือ เพราะเห็นแก่ประโยชน์ใด ๆ ๓. มโนสุจริต ไม่เพ่งเล็งอยากได้ของผู้อื่น ไม่มีจิตคิดร้าย และมีความเห็นชอบ ตามทำนอง

คลองธรรม หิริโอตตปปะ หมายถึง ความละเอียดและความเกรงกลัวต่อบาปทุจริตทั้งปวง ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการทุจริตต่าง ๆ ถ้าหากว่าบุคคลใดประกอบด้วยหิริโอตตปปะ ก็จะเป็นคนที่ประกอบด้วยสุจริตทั้งทางกาย วาจา ทางใจ และสามารถประกอบอาชีพที่สุจริตได้ อวิหิงสา หมายถึง การไม่เบียดเบียน การเว้นจากการทำร้ายผู้อื่นให้เดือดร้อน ซึ่งรวมถึงมนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย ไม่ให้ได้รับความเดือดร้อนจากสิ่งนั้น ๆ ประกอบไปด้วย ความไม่เบียดเบียนทางกาย ความไม่เบียดเบียนทางวาจา และความไม่เบียดเบียนทางใจ เมตตา หมายถึง ความรัก ความปรารถนาดีต่อผู้อื่นให้มีความสุข และมีเมตริจิตแผ่ไป ยังสรรพสัตว์ทั้งหลาย ประกอบไปด้วย เมตตากายกรรม เมตตาวาจกรรม และเมตตามโนกรรม

๘.๓ วิเคราะห์แนวความคิดการต่อต้านทุจริตตามแนวทางพระพุทธศาสนา

สรุปได้ว่า สาเหตุของการทุจริต เป็นปัญหาที่ฝังรากลึกอยู่ในสังคมไทย อันเกิดมาจากหลายสาเหตุ ซึ่งเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายบ้านเมือง เช่น การฝ่าฝืนกฎระเบียบแบบแผนข้อบังคับต่าง ๆ การถูกกลั่นแกล้ง การละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ การยกยอก การปลอมแปลงเอกสารต่าง ๆ ที่เป็นเท็จ เป็นต้น สาเหตุเหล่านี้อาจเกิดมาจากความโลภ การเบียดเบียน การเบียดบัง อยากรได้ ทรัพย์สินของคนอื่นมาเป็นของตน จนทำให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชันต่าง ๆ ตามมา ซึ่งเกิดมาจาก กายทุจริต ความประพฤติชั่วทางกาย วาจาทุจริต ความประพฤติชั่วทางวาจา และมโนทุจริต ความประพฤติชั่วทางใจ

ในที่นี่ก็จะใช้การประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ หลักสันโดษ สันโดษเป็นหลักธรรมหนึ่งที่ช่วยยับยั้งชั่งใจและป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันที่จะเกิดขึ้นได้ เพราะสันโดษเป็นการรู้จัก พอประมาณในการดำเนินชีวิต เป็นเครื่องป้องกันความโลภ ความเกิดขึ้นของความมักใหญ่ ความริษยา ความเพ่งเล็งอยากได้สิ่งของของผู้อื่นมาเป็นของตนในทางที่มีขอบธรรม เป็นคุณธรรมที่ เข้ามาทำหน้าที่ป้องกันไม่ให้เกิดความคิดที่จะแสวงหาในทางทุจริตคอร์รัปชันต่าง ๆ ผู้มีความสันโดษ ในหน้าที่การงาน ก็จะทำให้ความขยันหมั่นเพียร ประกอบกิจการการงานด้วยความพากเพียรพยายาม ตั้งอกตั้งใจอย่างรอบคอบ เมื่อนั้นการงานเหล่านั้นก็จะประสบความสำเร็จได้ด้วยดี โดยปราศจาก การเบียดเบียน การลักขโมยสิ่งของ และการแสวงหาที่ไม่ชอบธรรม

ส่วนหลักเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงในระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนา และ บริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลก ยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่ จะต้องมึระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลง ทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบและความ

ระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกัน จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วย ความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และมีความรอบคอบ เพื่อให้เกิดความสมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม แต่การป้องกันในที่นี้จะเป็นการป้องกันเฉพาะในส่วนของคุณสมบัติที่จะช่วยยับยั้งชั่งใจในการกระทำความชั่วหรือทำทุจริตต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น (ทางธรรม) โดยมีหลักสันโดษและหลักเศรษฐกิจพอเพียงเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตของแต่ละบุคคล แต่ถ้าหากว่าเมื่อมีการล่วงละเมิดในการทุจริต เกิดขึ้น ก็จะมีมาตรการและการป้องกันการทุจริตที่มีกฎหมายเป็นหลักในการตัดสินพิจารณาคดีของบ้านเมืองในการกระทำความผิดนั้น ๆ และมาช่วยปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันอีกส่วนหนึ่งด้วย (ทางโลก)

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ (๑) เพื่อศึกษาแนวความคิดการต่อต้านการทุจริตในบริบททั่วไป (๒) เพื่อศึกษาแนวความคิดการต่อต้านการทุจริตตามแนวทางพระพุทธศาสนา และ (๓) เพื่อวิเคราะห์แนวความคิดการต่อต้านการทุจริตตามแนวทางพระพุทธศาสนา

๑. จากการวิจัยการทุจริตในบริบททั่วไป พบว่า การทุจริตในบริบททั่วไปนั้นหมายรวมถึง การฉ้อราษฎร์ บังหลวง และการคอร์รัปชัน หมายถึง การทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ การประพฤติปฏิบัติคดโกง การเบียดบังทรัพย์สินของหลวงมาเป็นของตน และการแสวงหาผลประโยชน์ที่ไม่ชอบธรรมด้วยกฎหมาย สำหรับตนเองหรือผู้อื่น คำว่า “ทุจริต” ตามพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายเอาไว้ว่า การประพฤติชั่ว ประพฤติเลว ประพฤติทราม^{๑๒} อุดม รัฐอมฤต ได้ให้ความหมายของคำว่า “ทุจริต” หมายถึง ประพฤติชั่ว คดโกง ไม่ซื่อตรง^{๑๓} ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา (๑) ได้ให้คำนิยามคำว่า “ทุจริต” หมายถึง เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มีควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น^{๑๔} การทุจริตในวงราชการ ซึ่งมีการป้องกันและปราบปรามการทุจริต จะมีกฎหมาย กำหนดที่พูด

^{๑๒} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพฯ : บริษัท นานมีบุ๊คพับลิเคชัน จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๕๓๓.

^{๑๓} ดุรายละเอียดใน อุดม รัฐอมฤต, การแก้ไขปัญหาการทุจริตในระบบการเมืองและวงราชการไทย, (กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๔๒), หน้า ๑๕-๑๘.

^{๑๔} ชัยยศ สินธุประสิทธิ์, “ความหมายของคำว่า “ทุจริต”, ป.ป.ช.สารสู่โรงเรียน, ปีที่ ๑ (มกราคม-มีนาคม ๒๕๕๑), หน้า ๖.

เกี่ยวกับเรื่องของการทุจริตไว้ คือ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริต และประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. ๒๕๓๐ (ฉบับที่ ๒) ประกอบด้วยสิ่งเหล่านี้ คือ

๑. เจ้าหน้าที่ของรัฐ หมายถึง ข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ พนักงานหรือบุคคลผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ผู้บริหารท้องถิ่นตามบทบัญญัติของกฎหมาย สมาชิกสภาท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และหมายรวมถึง กรรมการ อนุกรรมการ ลูกจ้างส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ

๒. การประพฤติมิชอบในวงราชการ หมายถึง การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐ ปฏิบัติหรือละเว้นไม่ปฏิบัติกรอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่อันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย หรือระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง มติของคณะรัฐมนตรีอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งมุ่งหมายจะควบคุมดูแลการรับ การ เก็บรักษา หรือการใช้เงินหรือทรัพย์สินของแผ่นดิน ไม่ว่าจะการปฏิบัติหรือละเว้นในการปฏิบัตินั้น การประพฤติ ทุจริต จะต้องใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่ปฏิบัติหรือละเว้นไม่ปฏิบัติ หรือใช้อำนาจในตำแหน่งเพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มีควรได้ ไม่ว่าจะเพื่อตนเองหรือผู้อื่น ส่วนการประพฤติ มิชอบ เป็นเรื่องของการ ฝ่าฝืนกฎหมาย ระเบียบ หรือคำสั่งเกี่ยวกับการเงินหรือทรัพย์สินของแผ่นดิน ซึ่งไม่จำเป็นต้องมีการ ทุจริต ซึ่งรวมความถึงการกระทำโดยขาดความระมัดระวังหรือประมาทเลินเล่อ แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ทั้งการประพฤติทุจริต และประพฤติมิชอบ ล้วนอยู่ภายใต้การควบคุมของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ที่มีอำนาจ ตรวจสอบและดำเนินการตามกฎหมาย^{๑๔} ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑ (๑) คำว่า “โดยทุจริต” หมายความว่า เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มีควรได้โดยชอบด้วยกฎหมาย สำหรับตนเองหรือผู้อื่น เช่น ความผิดฐานลักทรัพย์ ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๓๓๔ ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใดเอาทรัพย์ของผู้อื่น หรือผู้ที่ซึ่งเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยไป โดยทุจริต ผู้นั้นกระทำความผิดฐานลักทรัพย์ต้องระวางโทษ...” หรือความผิดฐานยักยอก

ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๕๒ ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใด ครอบครองทรัพย์ซึ่งเป็นของผู้อื่น หรือซึ่งผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย เบียดบังเอาทรัพย์นั้นเป็นของตน หรือบุคคลที่สามโดยทุจริต ผู้นั้นกระทำความผิดฐานยักยอก ต้องระวางโทษ...” ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๔ คำว่า “ทุจริตต่อหน้าที่” หมายความว่า ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติ อย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในพฤติการณ์ที่อาจทำให้ผู้อื่น เชื่อว่า มีตำแหน่งหน้าที่ ทั้งที่ตนมิได้มีตำแหน่งหรือหน้าที่นั้น หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่ ทั้งนี้เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มีควรได้โดยชอบสำหรับตนเองหรือผู้อื่น ซึ่งคำนิยามนี้ รวมความผิดต่อตำแหน่ง

^{๑๔} ชัยยศ สินธุประสิทธิ์, “ความหมายของคำว่า “ทุจริต”, ป.ป.ช.สารสู่โรงเรียน, หน้า ๖.

หน้าที่ราชการ และความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมตามประมวลกฎหมายอาญา และขยายความไปถึงการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งในพฤติการณ์ที่อาจทำให้ผู้ซึ่งเชื่อว่ามีตำแหน่งหรือหน้าที่ซึ่งตนมิได้มีตำแหน่งหรือหน้าที่นั้น เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้ โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนหรือผู้อื่น^{๑๖}

โดยส่วนใหญ่แล้วสาเหตุที่ทำให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชันมีอยู่ ๔ ด้านคือ (๑) ด้านเศรษฐกิจและการครองชีพ (๒) ด้านระบบบริหารราชการ (๓) ด้านสังคมวัฒนธรรมและศีลธรรมและ (๔) ด้านกฎหมายและวิธีพิจารณา ตรงกับแนวคิดของ วิทยากร เชียงกุล ได้อธิบายถึงการทุจริตคอร์รัปชันเอาไว้ว่า เดิมเคยใช้คำว่า “การฉ้อราษฎร์บังหลวง” หมายถึง การฉ้อโกงสิ่งที่เคยเป็นหรือสิ่งทีควรเป็นของราษฎร และการ ฉ้อโกงงบประมาณของรัฐ คำนี้มีความหมายค่อนข้างจำกัด เมื่อเทียบกับการฉ้อโกงในสมัยปัจจุบันที่นักการเมือง เจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่ไม่ได้โกงจากงบประมาณปัจจุบันโดยตรง แต่ใช้อำนาจหน้าที่เอื้อประโยชน์ให้ธุรกิจของตนเองและพรรคพวก ทั้งจากทรัพยากรสาธารณะ เงินในอนาคต และจากประชาชน ด้วยเหตุนี้ จึงไม่อาจให้ความหมายได้อย่างครอบคลุม วิทยากร เชียงกุล จึงใช้คำว่า “การคอร์รัปชันทางการเมือง” (Political Corruption) หมายถึง การทุจริตฉ้อฉลของผู้ใช้ตำแหน่ง หน้าที่ ผลประโยชน์ส่วนตัว เพื่อชี้ให้เห็นว่า เป็นเรื่องฉ้อโกงของเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือ ถ้าเป็นการคอร์รัปชันกันเฉย ๆ จะรวมถึงการฉ้อโกงของผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่ในภาคธุรกิจเอกชนหรือองค์กร พลเมืองที่ไม่ใช่องค์กรรัฐบาล ซึ่งใช้อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐในทางที่ผิดเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว การคอร์รัปชันสามารถมีได้ไม่ว่าในรัฐบาลรูปแบบไหนก็ตาม แต่ส่วนใหญ่แล้ว จะอยู่ในรูปแบบของระบบอุปถัมภ์ การติดสินบน กรรโชกใช้อำนาจบาตรใหญ่คดโกง และใช้ระบบเส้นสายเพื่อประโยชน์ส่วนตัว^{๑๗} และแนวคิดของ ธีรภัทร เสรีรังสรรค์ ได้ให้คำจำกัดความของคอร์รัปชันไว้ว่า หมายถึง การใช้ตำแหน่ง งานสาธารณะ ใช้อำนาจในทางมิชอบ เพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวหรือเพื่อประโยชน์ของปัจเจกบุคคล หรือกลุ่มที่ต้องสวามิภักดิ์ การคอร์รัปชันจะเกิดขึ้นเมื่อเจ้าพนักงานรับ ขอ หรือ กรรโชกเอาค่าตอบแทนหรือเมื่อตัวแทนเอกชนเสนอให้ค่าตอบแทนเพื่อหลบเลี่ยงกฎหมาย เพื่อผลประโยชน์ใน การแข่งขันหรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล^{๑๘}

^{๑๖} ดวงพร รุจิเรข, “การป้องกันการทุจริตในสังคมไทย”, ในงานเอกสารวิชาการส่วนบุคคล, ผู้บริหาร กระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส.) รุ่นที่ ๑๐, (กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลยุติธรรม, ๒๕๕๐), หน้า ๖.

^{๑๗} วิทยากร เชียงกุล, แนวทางปราบคอร์รัปชันอย่างได้ผล, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สายธาร, ๒๕๔๙), หน้า ๑๙-๒๐.

^{๑๘} ธีรภัทร เสรีรังสรรค์, นักการเมือง : จริยธรรมผลประโยชน์ทับซ้อน การคอร์รัปชัน สภาพปัญหา สาเหตุ ผลกระทบ แนวทางแก้ไข, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สายธาร, ๒๕๔๙), หน้า ๑๑๗.

๑๔๒ วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มจร วิทยาเขตแพร่ ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๒)

เมื่อเกิดการทุจริตคอร์รัปชันเกิดขึ้นแล้ว จะมีสำนักงาน ป.ป.ช. เป็นหลักรวมทั้งองค์กรอื่น ๆ ในการทำหน้าที่การป้องกันและปราบปรามการทุจริต ตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรนั้น ๆ

๒. การต่อต้านทุจริตตามแนวทางพระพุทธศาสนานั้น พบว่า ความหมายของทุจริตตามหลักทางพระพุทธศาสนา พระพรหมคุณาภรณ์ ได้ให้ความหมายของคำว่า “ทุจริต” หมายถึง ความประพฤติชั่ว ความประพฤติไม่ดี^{๑๙} พระธรรมกิตติวงศ์ ได้ให้ความหมายของคำว่า “ทุจริต” หมายถึง การทำความชั่ว การทำความผิด การทำสิ่งที่ไม่ดีไม่งาม^{๒๐} พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายคำว่า “ทุจริต” หมายถึง ความประพฤติชั่ว^{๒๑}

ประเภทของทุจริตตามหลักทางพระพุทธศาสนาได้จำแนกประเภทของทุจริตไว้เป็น ๓ ประเภทด้วยกัน นั่นก็คือ กายทุจริต ความประพฤติชั่วด้วยกาย วจีทุจริต ความประพฤติชั่วด้วยวาจา และมโนทุจริต ความประพฤติชั่วด้วยใจ^{๒๒}

ปัจจัยที่ทำให้เกิดการทุจริต สาเหตุเกิดมาจาก (๑) โลภะ ความโลภที่ไม่รู้จักพอ ทั้งความโลภเชิงวัตถุนิยม และความโลภทางสังคม (๑) อทินนาทาน การถือเอาสิ่งของของผู้อื่นไป ด้วยอาการแห่งการขโมย สิ่งของ ทั้งการลักทรัพย์ การฉ้อโกง การยักยอก การเลี้ยงภาษี และการสับเปลี่ยน (๓) วิหิงสา ความนึกคิดเบียดเบียนในทรัพย์ของผู้อื่นมาเป็นของตนจนทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน

ปัจจัยที่ทำให้เกิดการทุจริตหรือสาเหตุการทุจริตหลัก ๆ นั้นได้เกิดขึ้นมาจากการเบียดเบียน การลักขโมย การฉ้อโกง การหลอกลวงเอาทรัพย์สินคนอื่นเขาบ้าง เกิดจากมิจฉาทิฎฐิ คือ ความเห็นผิดในเรื่องนั้น ๆ บ้าง เป็นต้น นี่เป็นสาเหตุแต่เพียงเบื้องต้นเท่านั้น แต่การทุจริตตาม พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายเอาไว้ว่า ความประพฤติชั่ว ถ้าเป็นความประพฤติ ชั่วทางกาย เรียกว่า กายทุจริต ถ้าเป็นความประพฤติชั่วทางวาจา เรียกว่า วาจาทุจริต แต่ถ้าเป็น ความประพฤติชั่วทางใจเรียกว่า มโนทุจริต^{๒๓} เช่น ทุจริตในการ

^{๑๙} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๕/๒๖๐, พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๗, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา, ๒๕๕๔), หน้า ๑๓๖.

^{๒๐} พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ. ๙, ราชบัณฑิต), พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ “คำวัด”, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพฯ : ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม, ๒๕๕๑), หน้า ๓๒๗.

^{๒๑} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๒, หน้า ๕๓๔.

^{๒๒} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๕/๒๖๐, พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๑๓๖, พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ. ๙, ราชบัณฑิต), พจนานุกรมเพื่อการศึกษา พุทธศาสน์ “คำวัด”, หน้า ๓๒๗.

^{๒๓} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๒, หน้า ๕๓๔.

สอบ (กายทุจริต) พุดจาอยากได้ สิ่งของของคนอื่น โดยการฉ้อโกง (วจีทุจริต) และเห็นถูกเป็นผิดว่า เป็นสิ่งที่ถูกต้องดีงาม (มโน ทุจริต) ซึ่งสอดคล้องกับหลักทางพระพุทธศาสนาที่ว่า คำว่า “ทุจริต” นั้น แปลว่า ความประพฤติชั่ว ประพฤติไม่ดี หรือเรียกว่าทุจริต ๓ ได้แก่ ๑. กายทุจริต ความประพฤติชั่วด้วยกาย หมายถึง ข้อทินนาทาน ๒. วจีทุจริต ความประพฤติชั่วด้วยวาจา หมายถึง ข้อมุสาวาท ๓. มโนทุจริต ความประพฤติชั่วด้วยใจ มี ๓ ประการคือ อภิขมา พยาบาท และ มิจฉาทิฎฐิ^{๒๔}

การทุจริตและการป้องกันการทุจริตตามแนวทางพระพุทธศาสนา ก่อนอื่นจะต้องเข้าใจถึงความหมายของคำว่า “ทุจริต” ตามแนวทางพระพุทธศาสนา ประเภทของทุจริต ปัจจัยที่ทำให้เกิดการทุจริต และหลักธรรมในการป้องกันการทุจริตตามแนวทางพระพุทธศาสนาต่อไป คำว่า “ทุจริต” ตามหลักทางพระพุทธศาสนา หมายถึง การกระทำความชั่ว การกระทำความผิด ความประพฤติชั่ว ความประพฤติไม่ดี ประเภทของทุจริตตามหลักทางพระพุทธศาสนา ก็จำแนกออกเป็น ๓ ประเภทด้วยกัน นั่นก็คือ ๑. กายทุจริต หมายถึง ความประพฤติชั่วด้วยกาย จะเน้นที่ข้อของ อทินนาทาน การถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ ๒. วจีทุจริต หมายถึง ความประพฤติชั่วด้วยวาจา จะเน้นไปที่ข้อของ มุสาวาท การพูดเท็จ ๓. มโนทุจริต การประพฤติชั่วทางใจ ซึ่งมีองค์ประกอบอยู่ ๓ ประการด้วยกันนั่นก็คือ (๑) อภิขมา ความเพ่งเล็งอยากได้จึงจะเอาของเขา (๒) พยาบาท คิดปองร้ายผู้อื่น (๓) มิจฉาทิฎฐิ ความเห็นผิดจากคลองธรรม เห็นว่า กรรมดี กรรมชั่วไม่มี ผลของบุญ ผลของบาปไม่มี

ปัจจัยที่ทำให้เกิดการทุจริต สาเหตุต่าง ๆ อาจเกิดมาจากความไม่รู้จักพอ การประพฤติปฏิบัติที่ไม่ดี เช่น

๑. โลภะ หมายถึง เป็นอาการของจิตที่อยากได้ไม่รู้จักพอ เป็นความเศร้าหมองของ จิต ซึ่งทำให้บุคคลแสวงหาสิ่งที่ต้องการในทางทุจริต ซึ่งเกิดมาจากสาเหตุหลัก ๆ อยู่ ๒ อย่าง ด้วยกันนั่นก็คือ (๑) ความโลภเชิงวัตถุนิยม หมายถึง ความอยากมีเงินทอง อยากได้วัตถุสิ่งของ ต่าง ๆ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ เครื่องมือสื่อสารสมัยใหม่ ตลอดจนจนเครื่องแต่งกายที่ ทันสมัย สิ่งเหล่านี้เป็นวัตถุบางอย่างหนึ่งที่ตอบสนองความต้องการทางรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ จนทำให้บุคคลเหล่านั้นติดกับวัตถุนิยมเหล่านี้ (๒) ความโลภทางสังคม หมายถึง สภาพที่บุคคลเกี่ยวข้องกับทางสังคมและมีความต้องการให้สังคมยอมรับมากยิ่งขึ้น เช่น การอยากมีชื่อเสียง การอยากเป็นคนเด่นคนดัง ซึ่งเป็น กิเลสบางอย่างหนึ่ง เพราะความพอใจ ความเพลิดเพลินด้วยอำนาจความยินดี ความทะยานอยาก ในสิ่งเหล่านี้

๒. อทินนาทาน หมายถึง การถือเอาสิ่งของของผู้อื่นไป ด้วยอาการแห่งการขโมยสิ่งของ ทั้งลักทรัพย์ ฉ้อโกง การยักยอก การเลียงภาษี และการสับเปลี่ยน จนทำให้ผู้อื่น

^{๒๔} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๙๐.

เสียหาย เกณฑ์ที่จะตัดสินความผิดว่า เป็นอทินนาทาน มีองค์ประกอบ ๕ ประการด้วยกัน เหล่านี้คือ (๑) ของที่เจ้าของหวงแหน (๒) รู้รู้ว่าเป็นของที่เจ้าของหวงแหน (๓) จิตคิดจะลัก (๔) พยายามลัก (๕) ลักมาด้วยความพยายามนั้น

๓. วิหิงสา หมายถึง ความตริกในทางเบียดเบียน การทำร้าย ความนึกคิดในทางทำลายหรือก่อความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น จนทำให้ผู้อื่นเสียหาย เช่น พระเทวทัต นางจิญจมาณวิกา พระโกกาลิกะ พระทัฬหฬลบุตร และภิกษุณีฉุลลันนทา

๓. วิเคราะห์แนวความคิดการต่อต้านการทุจริตตามแนวทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นเครื่องมือในการเตือนสติให้ละเว้นจากพฤติกรรมทุจริตทั้งหลาย ได้แก่ (๑) ทาน การให้ เพราะเป็นการละเว้นความเห็นแก่ตัว (๒) สันโดษ ความยินดี พอใจ ความรู้จัก พอเพียงในสิ่งที่ตนมี (๓) สัมมาอาชีวะ การละเว้นจากมิจฉาอาชีวะ ประกอบแต่การงานที่สุจริต (๔) ทิโรธอดัปะ ความสะอาดและความเกรงกลัวต่อบาปทุจริตทั้งปวง (๕) อวิหิงสา การไม่ เบียดเบียน การไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน (๖) เมตตา ความปรารถนาดีต่อผู้อื่นให้มีความสุข เป็นการป้องกันเฉพาะในส่วนของคุณคนที่ช่วยยับยั้งซึ่งใจในการที่จะคิดทำทุจริตต่าง ๆ โดยมีหลักสันโดษ และหลักเศรษฐกิจพอเพียงเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตของแต่ละบุคคลส่วนคำว่า “ทุจริต” ตามแนวทางพระพุทธศาสนานั้น หมายถึง การกระทำความชั่ว การกระทำความผิด ความประพฤติชั่ว และความประพฤติไม่ดี ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น ๓ ประเภทด้วยกันนั้นก็คือ ๑. กายทุจริต หมายถึง ความประพฤติชั่วทางกาย มี ๓ ประการ แต่เน้นที่ข้อ อทินนาทาน การถือเอาสิ่งของที่เจ้าของเขาไม่ได้ให้ ๒. วจีทุจริต หมายถึง ความประพฤติชั่วด้วยวาจา มี ๔ ประการ แต่เน้นที่ข้อ มุสาวาท การพูดเท็จ พูดโกหก พูดคำที่ไม่จริง ๓. มโนทุจริต หมายถึง การประพฤติชั่วทางใจ มี ๓ ประการ ซึ่งเน้นไปที่ทุกข้อ คือ ๑. อภิชฌา การเพ่งเล็งอยากได้ของเขา ๒. พยาบาท การคิดปองร้ายผู้อื่น ๓. มิจฉาทิฎฐิ เห็นผิดจากทำนองคลองธรรม^{๒๕} เมื่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ประกอบการทุจริตตามหลักทางพระพุทธศาสนาเหล่านี้แล้ว ก็จะส่งผลให้เกิดการทุจริตอื่น ๆ ตามมาทั้งการคอร์รัปชัน การฉ้อราษฎร์บังหลวง อันประกอบไปด้วย กายทุจริต วจีทุจริต และมโนทุจริตเพื่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อตนเองหรือพวกพ้อง ตัวอย่าง เช่น มายาโกง เทศกาลภาพยนตร์นานาชาติกรุงเทพมหานคร^{๒๖}

^{๒๕} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๙๐.

^{๒๖} สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และคณะ, เมนูคอร์รัปชันและการแสวงหาผลประโยชน์, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, ๒๕๕๗), หน้า ๓๔-๓๕.

หลักธรรมในการป้องกันการทุจริต เป็นหลักธรรมช่วยส่งเสริมและกระตุ้นให้บุคคลหันมาสนใจและนำไปใช้ในการประพฤติปฏิบัติ เพื่อเป็นเครื่องมือในการเตือนสติของตนเองให้ละเว้นจาก พฤติกรรมทุจริตทั้งปวง เช่น

ทาน หมายถึง การให้ การแบ่งปันสิ่งที่เป็นวัตถุและสิ่งที่ไม่ใช่วัตถุแก่สรรพสัตว์ เพื่ออนุเคราะห์ สงเคราะห์ ตอบแทนบูชาคุณด้วยเจตนาอันบริสุทธิ์ โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน รวมถึง การให้อภัย ซึ่งเป็นหลักธรรมเบื้องต้นในทางพระพุทธศาสนา เพราะเป็นการละเว้นความเห็นแก่ตัว อีกประการหนึ่ง สันโดษ หมายถึง ความยินดี พอใจ ความรู้จักพอเพียงในสิ่งที่ตนมี ในปัจจัย ๔ อย่าง คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ตลอดจนการมีความสุขความพอใจ ด้วยเครื่องยังชีพที่หามาได้ ด้วยความเพียรพยายามของตน คือ ไม่โลภ ไม่ริษยาใคร เพราะว่า ความโลภเป็นสาเหตุแห่งอกุศลมูลหรือทุจริตคอร์รัปชัน สันโดษจึงเป็นหลักธรรมที่สามารถนำมาเป็น วิธีการแก้ปัญหาความโลภในสังคมปัจจุบันได้ในระดับหนึ่ง

สัมมาอาชีวะ หมายถึง การเว้นจากมิถิลาชีพทุกชนิด ประกอบแต่การงานที่สุจริต ไม่ผิดกฎหมาย ไม่ผิดศีลธรรม ไม่ก่อความเดือดร้อนทั้งแก่ตนเองและส่วนรวมของสังคม ซึ่งประกอบไปด้วย ๑. กายสุจริต ละจากการฆ่าสัตว์ การเบียดเบียนสัตว์ ละอทินนาทาน ละเว้น จากการเลี้ยงชีพด้วยการลักขโมยและการไม่ล่วงละเมิดประเวณีทางเพศ ๒. วาจสุจริต ละจากการพูดเท็จ ไม่ยอมกล่าวเท็จเพราะเหตุแห่งตน ผู้อื่น หรือ เพราะเห็นแก่ประโยชน์ใด ๆ ๓. มโนสุจริต ไม่เพ่งเล็งอยากได้ของผู้อื่น ไม่มีจิตคิดร้าย และมีความเห็นชอบ ตามทำนองคลองธรรม

หิริโอตตปปะ หมายถึง ความละอายและความเกรงกลัวต่อบาปทุจริตทั้งปวง ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการทุจริตต่าง ๆ ถ้าหากว่าบุคคลใดประกอบด้วยหิริโอตตปปะ ก็จะเป็นคนที่ประกอบด้วยสุจริตทั้งทางกาย วาจา ทางใจ และสามารถประกอบอาชีพที่สุจริตได้

อวิหิงสา หมายถึง การไม่เบียดเบียน การเว้นจากการทำร้ายผู้อื่นให้เดือดร้อน ซึ่งรวมถึงมนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย ไม่ให้ได้รับความเดือดร้อนจากสิ่งนั้น ๆ ประกอบไปด้วย ความไม่เบียดเบียนทางกาย ความไม่เบียดเบียนทางวาจา และความไม่เบียดเบียนทางใจ และ เมตตา หมายถึง ความรัก ความปรารถนาดีต่อผู้อื่นให้มีความสุข และมีเมตริจิตแผ่ไปยังสรรพสัตว์ทั้งหลาย ประกอบไปด้วย เมตตากายกรรม เมตตาวาจกรรม และเมตตาโมกกรรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสังคมปัจจุบัน เน้นหลักการปฏิบัติที่สามารถตรวจสอบ โดยอ้างอิงกับกฎหมายและหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา เพื่อยึดถือเป็นแนวทางใน การพัฒนาและป้องกันการทุจริตที่จะเกิดขึ้นได้

๒. จัดทำโครงการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างหลักคุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรมที่สามารถบูรณาการได้กับแผนการพัฒนาในการป้องกันและปราบปรามทุจริตแห่งชาติ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

เนื่องจากมีข้อจำกัดเรื่องขอบเขตของการวิจัยตามระยะเวลา จึงอาจทำให้วิจัยนี้ไม่ละเอียดสมบูรณ์ครอบคลุมในทุก ๆ ด้าน เพื่อประโยชน์ในการวิจัยในครั้งต่อไป จึงขอเสนอหัวข้อไว้พอเป็นตัวอย่างดังนี้

๑. ศึกษารากเหง้าของการทุจริตตามหลักศีลข้ออินนาทาน

๒. ศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างอกุศลกรรมบถทางกายข้ออินนาทานกับอกุศลกรรมบถทางใจในบริบทของการทุจริตคอร์รัปชัน

เอกสารอ้างอิง

- กรกช วนกรกุล. “มาตรการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในต่างประเทศ”. วารสาร มฉก. วิชาการ, ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๓๒ มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๖.
- จิตาภา เร่งมีศรีสุข. “วัฒนธรรมธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน”. พุทธจักร, ปีที่ ๖๘ ฉบับที่ ๒ เมษายน-มิถุนายน ๒๕๕๗.
- ชัยยศ สินธุประสิทธิ์. “ความหมายของคำว่า “ทุจริต”. ป.ป.ช.สารสู่โรงเรียน, ปีที่ ๑ มกราคม-มีนาคม ๒๕๕๑.
- ดวงพร รุจิเรข. “การป้องกันการทุจริตในสังคมไทย”. ในงานเอกสารวิชาการส่วนบุคคล. ผู้บริหาร กระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส.) รุ่นที่ ๑๐. กรุงเทพฯ : สำนักงานศาลยุติธรรม, ๒๕๕๐.
- ธีรภัทร เสรีรังสรรค์. นักการเมือง : จริยธรรมผลประโยชน์ทับซ้อน การคอร์รัปชัน สภาพปัญหา สาเหตุ ผลกระทบ แนวทางแก้ไข. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สายธาร, ๒๕๔๙.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ. ๙. ราชบัณฑิต). พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ “คำวัด”. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม, ๒๕๕๑.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ ๑๗. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา, ๒๕๕๔.
- พระมหาวิมลชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี). การเมืองเนื่องในธรรม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ กรุงเทพธุรกิจ Bizbook, ๒๕๕๒.
- วิทยากร เชียงกุล. แนวทางปราบคอร์รัปชันอย่างได้ผล. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สายธาร, ๒๕๔๙.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒. กรุงเทพฯ : บริษัท นานมีบุ๊คพับลิเคชั่น จำกัด, ๒๕๔๖.
- สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และคณะ. เมฆคอร์รัปชันและการแสวงหาผลประโยชน์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, ๒๕๕๗.

๑๔๘ วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มจร วิทยาเขตแพร่ ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๒)

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ กระทรวงยุติธรรม,
“ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตภาครัฐ”. เอกสาร
ประกอบการมอบนโยบายและ ปฏิญาณตนว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการ
ทุจริตภาครัฐ. สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม การทุจริตในภาครัฐ :
กระทรวงยุติธรรม, ม.ป.ป..

อุดม รัฐอมฤต. การแก้ไขปัญหาการทุจริตในระบบการเมืองและวงราชการไทย. กรุงเทพฯ :
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๔๒.

